

BASME DIN BUCOVINA

Culese și adaptate de Ion BEJENARU

Ilustrații: Maria BAZARINA

Drumbur Verde	
Povestea lui Vasilică.....	
Boul Bălan	
Povestea rândunicii.....	
Cumătrul Iluț	
Puiul de sub masă	
Demian Perpeleac	
Povestea fluierului	
Pungulița fermecată.....	
Gavrilaș	
Povestea celor două surori	
Cățelușa și seceruica	
Fiul văduvei	
Prințul din Împărăția apelor	
Hulub-hulubaș	
La șezătoare	
Poveste cu strigoi	
Stan și vrăjitorul Caraciun.....	
Privighetoarea cu penele de aur.....	
Calul năzdrăvan	
Povestea lui Cenușar	
Fata cu doi logodnici.....	
Nepotul fierarului	
Făt-Frumos și Ileana Sânziana.....	
Ilie Toboșaru.....	
Niculăieș.....	

GAVRILAȘ

Cu nouă sute nouăzeci și nouă de ani, nouă luni și nouă zile în urmă, în satul nostru trăia un om cu femeia lui. Și nu erau tare avuți, însă se împăcau cu bruma de avere ce o agonisneau; vorba unui bun de gură: mult ai, mult vrei, puțin ai, cu puțin te înconjori. Un singur lucru lipsea la casa lor: un suflet. Cât nu s-au rugat ei, câte fierturi de buruiene și leacuri n-a băut biata femeie, ce numai n-a făcut ea, dar de-a surda, căci rămâneau singuri cuc. Și câteodată mai uitau de copil, însă se apropiiau deja de chindia vieții, și fără un sprijin la bătrânețe e tare anevoios.

– Măi bărbate, zice femeia într-o bună zi, eu aș zice să mă duc și la vrăjtit; în-caltea să nu ne pară rău că n-am făcut totul ce stă în puterile noastre să avem copii.

Și se duse. Vrăjitoarea, femeie înțeleaptă și cu dare de mână, ascultă liniștită durerea și rugămintea ei. Apoi îi dădu niște semincioare, zicându-i:

– Acu du-te la casa dumitale, ia un ulcior și sloboade într-însul câteva din aceste semincioare, apoi pune-l după ușa tinzii. Opt zile să nu te uiți la ulcior. În ziua a noua ai să vezi ce-o să iasă.

Femeia veni bucuroasă acasă, căută un ulcior coala mai mărișor, puse într-însul toate semincioarele, și îl dosi după ușa tinzii. Au trecut opt zile. În ziua a noua se uită ea după ușă și ce să vadă? În ulcior nu mai încăpeau băieții care s-au ivit din semințele celea, toți mititei și drăgălași. De atunci femeia le purta de grijă: îi spăla, îi hrănea, îi culca în pătuc să doarmă, mă rog, ca o mamă bună ce era.

Omul umbla la lucru, zi de zi, să câștige un ban, iar seara se întorcea acasă rupt de oboseală și mort de foame. De la o vreme, însă, nu mai avea cu ce-și potoli foamea, căci droaia de copilași înghițea toată mâncarea pe care o pregătea muierea. Și așa azi, mâine și poimâine. Până la urmă, gospodarul s-a săturat de atâtea guri și, pierzând răbdarea, cum era sleit de puteri și hămesit de foame, apucă polonicul care era mai aproape și dădu în unul, dădu în altul, până ce-i mântui de zile pe băieți.

Și au rămas gospodarii din nou singuri. Într-o zi femeia făcu niște colțunași cu brânză. Omul veni de la lucru, se așezară la masă amândoi, se saturară, dar colțunași mai rămaseră. Se uită omul cela la mâncare și grăi:

– Uite, măi femeie, că au mai rămas colțunași. De-ar fi un băiețel, ar avea ce mânca și el.

– Cine ți-i de vină. Trebuia să fii mai îngăduitor și să nu-i mântui de zile pe toți băieții ceia! îl probozi muierea.

În timpul ăsta, Gavrilaş, cel mai isteț și mai mic dintre toți băieții, care reușise să se ascundă în cotruță și, de aceea, a scăpat teafăr, se răspunse:

– Tată, Gavrilaş e între linguri!

Femeia, cum auzi un glăscior de copil, sări de bucurie, bătând din palme, și zise:

– Vino, dragul maicii, și-i mânca și tu, c-au mai rămas niște colțunași!...

– Nu mă duc! răspunse Gavrilaş. Mă tem că tata m-a ucide cu polonicul.

– Vino, că n-are să-ți facă nimica! îl îmbie mama.

– Nu mă duc, mă tem.

Dacă băiatul nu se ivea, se amestecă tata în vorbă:

– Hai vino, Gavrilaş, că n-am să-ți fac nimica.

Până la urmă, Gavrilaş, hămesit de foame, coborî din cotruță și se așează la masă.

După întâmplarea aceasta trecură câteva zile. Era primăvară, vreme de arat și semănat. Într-o dimineață, gospodarul puse plugul în căruță, înjugă boii și se pregăti să meargă la câmp. Gavrilaş văzu că tata vrea să meargă la câmp. Atunci se apropie de dânsul și-l rugă:

– Tată, ia-mă și pe mine.

– Da ce ai să faci tu acolo, atât de mititel. Să am grija ta?

– Ba am să mân boii, răspunse omulețul și sări la unul dintre boi în ureche.

Plugarul ce era să facă, îndemnă boii și porni la drum. Și cum ajung în țarină, gospodarul înjugă boii la plug, iar Gavrilaş îi îndemna „Hăis! Ceala!”, și lucrul mergea din plin. Traseră ei o brazdă, două, trei. Peste un timp, trecu pe drum un boier, șezând țănoș nevoie mare în trăsură. Și cum ajunse în dreptul țăranului, opri caii și intră în vorbă:

– Doamne ajută, plugarule.

– Mulțumim dumilorvoastre, boierule, răspunse plugarul.

– Da ia spune, om bun, cu cine lucrezi?

– Cum, cu cine? Lucrez cu feciorul meu.

– Și unde, mă rog, ți-i feciorul, că eu te văd singur?...

– Apoi e în urechea boului din brazdă.

Boierul rămase uluit de acest răspuns și tot atunci coborî din trăsură și se apropie de boii țăranului să vadă minunea. După ce se zgâi în urechea boului și zări fărâmița ceea de omuleț, prinse iar capăt de vorbă:

– Vinde-mi mie băiețelul acesta!

Țăranul, care abia s-a văzut și el cu copil, ca toți gospodarii, îi reteză scurt:

– Ba nici nu gândesc, cucoane. Eu cu cine-oi lucra?

– Las' că-i lucra și singur. Iaca îți plătesc pe dânsul cât vei cere, numai vinde-mi-l! insistă boierul, cu gândul la cucoana lui, la bucuria ce o să-i facă.

Țăranul – nu și nu. În clipa aceasta Gavrilaş îi șoptește lui tată-său:

– Tată, vinde-mă fără nici o grijă. Căci eu îndată mă voi întoarce înapoi. Cere numai să-ți dea o cușmă de bani.

Desenul 10 – *Gavrilaș*: Țărnaul își vinde feciorul boierului (pag. 64)

Boierul insista morțiș-grăpiș să-l cumpere. Până la urmă, țăranul o lăsă mai moale și zise:

– Tare n-aș vrea să mă despart de dânsul, dar dacă îmi dai o cușmă de bani, apoi m-aș învoi.

Boierul nu se pune de pricină, ci umple cușma cu galbeni, ia băiatul, îl învelește frumușel într-o băsmăluță, îl pune în buzunar și pornește spre casă. Cum ajunge în ogradă, sare din trăsură, se înfățișează înaintea cucoanei sale și-o întreabă:

– Hai ghici, ce ți-am adus?...

Cucoana, care știa că soțul de multe ori vorbește în dodii, răspunse:

– O pleasă coaptă!...

– N-ai ghicit!...N-ai ghicit!... Ți-am adus un omuleț, zise și vârî mâna în buzunar. Dar, spre marea lui uimire, ia omulețul de unde nu-i! Găsi numai băsmăluța pișată. Cucoana, vezi bine, nu s-a înșelat nici de data asta.

Gavrilaș, cum s-a văzut învelit în băsmăluță și pus în buzunar, nu pierdu vremea, ci scoase briceagul, tăie buzunarul, coborî pe neobservate și se întoarse la tată-său. Acum omul nostru avea și bani, și fecior. Mai rar așa noroc!

Iară eu încălecai pe o căpșună

Și vă spusei o minciună.

POVESTEA CELOR DOUĂ SURORI

Trăiau odată un om și o femeie. Omul cela avea fata lui, și femeia avea fata ei. Fata femeii era răutăcioasă la suflet, îngâmfată, leneșă; iar fata unchiașului era de treabă, ascultătoare, răbdătoare, și avea un suflet de aur. De aceea toți o iubeau și-o aveau la inimă, căci oricând putea să dea o mână de ajutor; iar mama vitregă n-avea ochi s-o vadă pe fata bărbatului și totdeauna îi căuta capăt de gâlceavă, o oropsea și o obijduia fără pricină. Când bărbatul era dus la pădure, mama vitregă îi dădea fetei lui de lucru mult și din cel mai greu, pentru care totdeauna o certa și o tot cicălea; deoarece biata fată niciodată nu reușea să-l termine. Iar fata ei mai că nu făcea nimica, numai se gătea și se uita mereu în oglindă.

Când veneau duminicile, femeia cu fata ei și unchiașul se gătea și mergea în sat pe maidan, unde flăcăii făceau horă, iar fetei vitrege îi dădea de lucru să-i ajungă pe toată ziua. Și iată că într-o duminică maștera amestecă o baniță de mac și o baniță de nisip, o chemă pe fata unchiașului și-i porunci:

– Noi mergem pe maidan la joc, iar tu nu care cumva să te miști de acasă ori să stai cu mâinile în sân! Alege macul într-o parte și nisipul în altă parte. Și după